

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS LYTIES IR AMŽIAUS PAGRINDAIS UAB „SURASK“ DARBO SKELBIME TYRIMO

2019 m. lapkričio 11 d. Nr. (19)SI-12)SP-111

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2019 m. rugsėjo 12 d. buvo gauta informacija apie tai, jog interneto tinklalapyje www.darbaiuk.lt skelbiamas darbo skelbimas, kuriame nurodoma, jog darbui restorane Londone ieškoma padavėjos (toliau – Skelbimas). Skelbime nurodoma, jog darbas siūlomas 18-45 metų amžiaus merginai / moteriai.

Seimo kontrolierė, laikinai pavaduojanti lygių galimybių kontrolierių, Milda Vainiutė (toliau – Lygių galimybių kontrolierius), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 1 dalimi, 2019 m. rugsėjo 16 d. pradėjo tyrimą savo iniciatyva dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 11 straipsnio nuostatų pažeidimo.

Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, 2019 m. rugsėjo 16 d. raštu Nr. (19)SI-579 „Dėl informacijos pateikimo“ Skelbimą išplatinusios UAB „Surask“ (toliau – Bendrovė) administracijos buvo paprašyta pateikti motyvuotus paaiškinimus dėl Skelbime nurodytų reikalavimų dėl lyties ir amžiaus. Bendrovė taip pat buvo informuota apie Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje numatytą įrodinėjimo pareigą.

Lygių galimybių kontrolierius

n u s t a t ė:

2019 m. spalio 4 d. Tarnyboje gautame Bendrovės paaiškinyje nurodoma, jog Bendrovė įdarbina bet kurios lyties asmenis, tačiau Skelbime nurodytoms padavėjos pareigoms buvo ieškoma moters arba merginos dėl to, kad Bendrovė įdarbintam asmeniui įsipareigoja suteikti apgyvendinimą, o Bendrovės turimame dviviečiame kambaryje šiuo metu jau gyvena viena moteris, todėl svetimo žmogaus (vyriškosios lyties atstovo) kartu apgyvendinti tiesiog nėra galimybės.

Bendrovė patikino, jog ateityje darbo skelbimuose nurodys tikslias ir aiškias įdarbinimo sąlygas.

Paaiškinimo dėl Skelbime nurodyto amžiaus reikalavimo Bendrovė nepateikė.

Tarnybos atstovui papildomai susisiekus su Bendrove telefonu, buvo paaiškinta, jog Bendrovė teikia įdarbinimo tarpininkavimo paslaugas. Bendrovė, gavusi Tarnybos 2019 m. rugsėjo 16 d. raštą, nedelsiant pakoregavo Skelbimą, pašalindama reikalavimus dėl kandidatų lyties ir amžiaus.

Lygių galimybių kontrolierius

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Bendrovė, platindama Skelbimą dėl siūlomo padavėjo darbo bei nustatydamas kandidatams lyties (moteris) bei amžiaus (18–45 metų) kriterijų, nepažeidė Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 11 straipsnio nuostatų, pagal kurias skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, išskyrus šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 4 ir 7 punktuose nustatytus atvejus.

Taip pat buvo vertinama, ar nebuvo pažeistos Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio nuostatos, pagal kurias skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 5 punkte nurodytą atvejį, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeiminių padėtį, amžių (išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus), privatų gyvenimą ar šeimos planus.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos. Specifiškai 23 straipsnyje nustatomas moterų ir vyrų lygybės principas, pabrėžiama, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą. 25 straipsnyje nustatomas pagyvenusių žmonių teisių apsaugos principas, pabrėžiama, kad Sąjunga pripažįsta ir gerbia pagyvenusių žmonių teisę gyventi oriai ir nepriklausomai bei dalyvauti visuomeniniame ir kultūriniame gyvenime. Pagal Chartijos turinį darytina išvada, kad Europos Sąjungos institucijoje lyčių lygybei bei pagyvenusių asmenų teisėms yra skiriamas ypatingas dėmesys.

2004 m. gruodžio 13 d. Tarybos direktyva 2004/113/EB įgyvendinamas vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principas dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, siekiama sukurti sistemą kovai su diskriminacija dėl lyties ir užtikrinti lygias galimybes naudotis prekėmis bei paslaugomis ir tiekti prekes bei teikti paslaugas, siekiama valstybėse narėse įgyvendinti vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principą. Direktyvoje nurodoma, kad vyrų ir moterų lygybės principas yra vienas iš Europos Sąjungos pagrindinių principų.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi, Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Tyrimo metu buvo nustatyta, kad Bendrovė 2019 m. rugsėjo 12 d. interneto tinklalapyje darbaiuk.lt publikavo Skelbimą dėl padavėjo pareigų. Skelbime buvo nurodyta, jog darbas skirtas merginai / moteriai, taip pat buvo įrašytas amžiaus kriterijus, t. y., darbas siūlomas asmenims nuo 18 iki 45 metų amžiaus.

2019 m. spalio 4 d. Skelbimas buvo pakoreguotas, reikalavimai dėl kandidatų amžiaus ir lyties buvo pašalinti.

Remiantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio nuostatomis, skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę vienai iš lyčių, išskyrus šio įstatymo 10 straipsnio 5 punkte nurodytą atvejį, reikalauti iš darbo ieškančių asmenų informacijos apie jų šeimines padėtis, amžių (išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus), privatų gyvenimą ar šeimos planus.

Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 10 straipsnio 5 punktą, moterų ir vyrų lygių teisių pažeidimu laikomi bet kokie veiksmai ar kitoks elgesys, kuriais asmuo diskriminuojamas dėl lyties, išskyrus atvejus, kai atliekamas tam tikras darbas, kurį atlikti gali tik konkrečios lyties asmuo, kai dėl konkrečių profesinės veiklos rūšių pobūdžio arba dėl jų vykdymo sąlygų lytis yra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas, šis traktavimas yra teisėtas ir reikalavimas yra tinkamas (proporcingas). Šiuo atveju Bendrovė siūlo padavėjo darbą. Atsižvelgiant į tai, kad nėra objektyvių priežasčių, galinčių lemti tai, jog padavėjo darbo funkcijos sietinos su jas atliekančio asmens lytimi, nėra pagrindo teigti, kad šias darbo funkcijas galėtų atlikti tik moterys, taigi nagrinėjamu atveju lytis nėra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas.

Konstatuotina, kad Bendrija darbo skelbimu nepagrįstai išskyrė vieną lytį (moteris), o kiti siekiantys įsidarbinti asmenys atitinkamai patenka į mažiau palankias sąlygas, taigi, darbo skelbimu vyrai yra tiesiogiai diskriminuojami lyties pagrindu.

Remiantis Lygių galimybių įstatymo 11 straipsnio nuostatomis, skelbimuose priimti į darbą, valstybės tarnybą arba mokytis draudžiama nurodyti reikalavimus, suteikiančius pirmenybę lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų,

amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, išskyrus šio įstatymo 2 straipsnio 9 dalies 4 ir 7 punktuose nustatytus atvejus.

Nagrinėjamu atveju Skelbime buvo nurodyta, kad darbas siūlomas tik asmenims nuo 18 iki 45 metų. Skelbime nurodžius amžiaus kriterijų, suponuojama, kad tik nurodyto amžiaus asmenys gali atlikti nurodytas pareigas ir tik šiems asmenims siūlomos Skelbime nurodytos pareigos. Bendrovė nepateikė paaiškinimo dėl Skelbime nurodyto amžiaus reikalavimo, tuo neįvykdydama Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje numatytos pareigos skundžiamam asmeniui įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Atsižvelgiant į tai, kad nėra objektyvių priežasčių, galinčių lemti tai, jog padavėjo darbo funkcijos sietinos su jas atliekančio asmens amžiumi, nėra pagrindo teigti, kad šias darbo funkcijas galėtų atlikti tik asmenys nuo 18 iki 45 metų, taigi nagrinėjamu atveju amžius nėra būtinas (neišvengiamas) ir lemiantis profesinis reikalavimas.

Konstatuotina, kad Bendrija Skelbimu nepagrįstai išskyrė vieną lytį (moteris), taip pat nepagrįstai išskyrė vieną amžiaus grupę (nuo 18 iki 45 metų), taigi kiti siekiantys įsidarbinti asmenys atitinkamai patenka į mažiau palankias sąlygas, vadinasi, Skelbimu asmenys yra tiesiogiai diskriminuojami lyties ir amžiaus pagrindais. Šiais veiksmais Bendrovė padarė Lygių galimybių įstatymo 11 straipsnio bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 16 straipsnio reikalavimų pažeidimus.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, bei vadovaujantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 19 straipsniu, Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu,

Lygių galimybių kontrolierius

n u s p r e n d ž i a:

1. Įspėti Bendrovės vadovą dėl padarytų moterų ir vyrų lygių teisių bei lygių galimybių pažeidimų.

2. Su sprendimu supažindinti Bendrovės vadovą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Seimo kontrolierė,
pavadojanti lygių galimybių kontrolierių

Milda Vainiutė